

Što povezuje jaknu, konja i tkalački stan? Likovna intervencija u dvorištu nove Čuvaonice Etnografskog muzeja u Kačićevoj 9/2

Otvaranjem čuvaonice u Kačićevoj ulici 9/2 Etnografski muzej, Zagreb (EMZ) dobio je nakon više od sto godina od osnutka primjerene uvjete za pohranu, zaštitu i restauraciju građe. Zgrada čuvaonice obnovljena je, a dvorište čuvaonice, s druge strane, nije bilo u potpunosti zahvaćeno projektom obnove. Po završetku uočena je diskrepancija u izgledu novoobnovljene zgrade i starih, trošnih ciglenih zidova. Ipak, potreba za likovnom intervencijom koja će dvorišni prostor estetski i vizualno oplemeniti rezultirala je dobrim primjerom iz prakse međusektorske suradnje koja se odvila u partnerstvu Etnografskog muzeja, Zagreb i Akademije likovnih umjetnosti.

O PROJEKTU LIKOVNE INTERVENCIJE DVORIŠNOGA PROSTORA

Hodajući zapadno od Britanskog trga na prvom križanju s llice skrenut ćemo u Kačićevu ulicu gdje ćemo ubrzo na lijevoj strani vidjeti broj 9.

Ako se uputimo kroz prolaz kod ovog broja, s desne strane ugledat ćemo tri murala oslikana na metalnim pločama postavljenima na cigleni zid, a koji nas uvode u sadržaj zgrade koja se nalazi ispred nas – Čuvaonice Etnografskog muzeja, Zagreb (EMZ). Navedeni murali radovi su studenata i alumna Akademije likovnih umjetnosti (ALU). Ipak, prije nego što detaljnije objasnim motive radova i proces njihove izrade, za potrebe ovog prikaza i objašnjenja likovne intervencije potrebno je napisati nekoliko riječi o vjerojatno najvećem projektu EMZ-a od njegovog osnutka.

Otvaranjem čuvaonice u Kačićevoj ulici 9/2 EMZ je nakon više od sto godina od osnutka dobio primjerene uvjete za pohranu, zaštitu i restauraciju građe. Čuvaonica je specifična i po tome što će biti otvorena za javnost za razgledavanje uz stručno vodstvo i po tome je pionir otvorenih čuvaonica u Republici Hrvatskoj.

Čuvaonica je smještena u zgradi bivše *Zemaljske uzorite pivnice* koja je Etnografskom muzeju dodijeljena 2015. godine te je pomoću sredstava Europske unije i Grada Zagreba zgrada obnovljena i prema pravilima muzejske struke opremljena. Čuvaonica je svečano otvorena 29. svibnja 2024. godine.

Slika 1. Zid u dvorištu čuvaonice prije likovne intervencije, foto: Mia Čujkević-Plečko

Slika 2. Viša kustosica Gordana Viljetić tijekom stručne edukacije, foto: Matija Meštrić

Dvorište čuvaonice, s druge strane, nije bilo u potpunosti zahvaćeno projektom obnove te su dijelovi zadržali svoj prvotni izgled, a po završetku obnove uočena je diskrepancija u izgledu novoobnovljene zgrade i starih, trošnih ciglenih zidova (Slika 1). Ipak, potreba za likovnom intervencijom koja će dvorišni prostor estetski i vizualno oplemeniti rezultirala je dobrim primjerom iz prakse međusektorske suradnje.

U kolovozu 2023. godine, na poticaj ravnateljice Etnografskog muzeja, dr. sc. Zvezdane Antoš, dogovorena je i osmišljena suradnja između Etnografskog muzeja, Zagreb i Akademije likovnih umjetnosti (ALU). Osim definiranja likovne intervencije koja će uskladiti dvorišni prostor i zgradu čuvaonice, jedan od ciljeva projekta bio je i uključivanje mladih umjetnika u ponovno promišljanje etnografske baštine i tradicije.

Voditeljica projekta od strane Akademije likovnih umjetnosti mag. edu. art. Mia Maraković okupila je alumne Anđelu Zanki i Matiju Meštrića te studente ALU Helenu Birin, Majdu Vukalović i Frana Petrića koji su sudjelovali na projektu likovne intervencije.

Slika 3. Predmeti iz fundusa EMZ-a pohranjeni u čuvaonici, a koje su fotografirali alumni i studenti, foto: Matija Meštrić, Fran Petrić, Mia Maraković

Projekt je koncipiran u dvije faze te je u prvoj organizirana edukacija, dok je druga faza bila rezervirana za izradu murala. Projekt je započeo u ožujku 2024. godine.

EDUKACIJA

Kako bi alumni i studenti dobili priliku upoznati se s čuvaonicom i zbirka koje pohranjuje, u ožujku 2024. godine održana je stručna edukacija koja je uključivala razgledavanje i fotografiranje predmeta pohranjenih u čuvaonici. Stručnu edukaciju odradili su muzejski djelatnici – ravnateljica i muzejska savjetnica dr. sc. Zvezdana Antoš, viša kustosica Gordana Viljetić i kustosica Mia Čujkević-Plečko¹ (Slika 2). Stručna edukacija uključivala je uvid u predmete tekstilnih zbirki te zbirki kućnog inventara, tekstilnih alatki, posoblja, šaranih tikvica, košaraštva i

1 Tijekom edukacije su muzejska savjetnica dr. sc. Aida Brenko i restauratorica Ljiljana Japec također podijelile nekoliko zanimljivih informacija te im zahvaljujem na tome.

Slika 4. Skice radova alumna i studenata

gospodarstva. Tijekom posjeta umjetnici su mogli fotografirati predmete kako bi ih mogli kasnije iskoristiti za izradu skice murala (Slika 3).²

Po završetku posjeta čuvaonici, tijekom travnja, alumni i studenti izradili su pet skica koje će oslikati u formi murala (Slika 4).

OSLIKAVANJE

U svibnju je započela druga faza projekta likovne intervencije koja je uključivala oslikavanje metalnih panela postavljenih na cigleni zid u dvorištu čuvaonice.³ U dva radna dana završeni su murali, a tempo rada najviše je ovisio o vremenskim (ne)prilikama (Slika 5).

Na tri ploče oslikano je pet skica na takav način da su četiri skice ukomponirane u dva veća rada, dok je jedna skica činila zaseban mural. Kompozicijski radovi su postavljeni tako da čine jednu vizualno skladnu cjelinu, posebice vodeći računa o bojama i kontrastima.

- 2 Fotografirani predmeti zanimljivi su i zbog toga što nam daju vrijednu informaciju o tome što je alumne i studente posebice zainteresiralo prilikom posjeta čuvaonici i svojevrsan su *feedback* za stručne djelatnike.
- 3 Tijekom promišljanja o održivosti muralnih radova donesena je odluka da se radi održavanja i mogućnosti ponovnih likovnih akcija na cigleni zid postave okviri na kojima će biti izrađeni murali. Na taj način okviri se mogu skinuti sa zida po potrebi, a murali će ostati sačuvani. Tri metalne ploče EMZ-u je ustupila *Primat logistika*, dobavljač muzejske opreme koji je opremio čuvaonicu u Kačićevoj, a metalne okvire izradio je bravar.

Slika 5. Akcija likovne intervencije tijekom svibnja 2024., foto: Matija Dronjić

RADOVI I KOMENTARI AUTORA

Po završetku oslikavanja autori su imali priliku predstaviti svoje radove, a provedeni su i kratki intervjui s ciljem prikupljanja podataka o njihovim dojmovima nakon posjeta čuvaonici.

Matija Meštrić oslikao je zaseban mural (Slika 6), a o svojem radu kaže:

„Tijekom razgledavanja Čuvaonice Etnografskog muzeja najviše me se dojmila obuća i odjeća hrvatskog seljaka. Polazišna točka mojeg rada „Kul jakna“ je tradicionalna nošnja. Koristio sam ilustrativni crtež kako bi do izražaja došao dizajn i ornamenti koji se pojavljuju u obliku zakrpa na jakni. Jakna je smještena u središte, okružena crvenom bojom, stvara se jasan kontrast između boje i oblika. Konačni rezultat je odjevni predmet kakav bi poželio nositi.“

Helena Birin i Majda Vukalović zajednički su sudjelovale u oslikavanju murala (Slika 7), a za svoj rad su istaknule:

„Razgledavanjem Čuvaonice Etnografskog muzeja, zapele su nam za oko dvije stvari: prekrasan bijeli ručnik s crvenim uvezenim motivom konja te dekorirane tikvice, različitih veličina i oblika. Mural koji smo oslikale kolegica Vukalović Majda i ja sadrži na sebi ova dva motiva. Središte murala ispunjavaju dva motiva konja, zrcalno prikazana. Kutovi murala prikazuju stilizirane motive preuzete s tikvica.“

Anđela Zanki i Fran Petrić također su zajedno oslikali mural (Slika 8), a inspiraciju su, kako navode, pronašli u motivu tkalačkog stana koji ih je:

„(...) inspirirao našom zajedničkom ljubavlju prema tekstilnom dizajnu pošto smo oboje vezani za odjel tekstilnog dizajna u ŠPUD-u. Boje su pojednostavljene bez ikakvih oblikovanja motiva.“

Slika 6. Mural autora Matije Meštrića, foto: Matija Dronjić

O POSJETU ČUVAONICI

Rad s publikom odnosno posjetiteljima jedan je od najvažnijih segmenata rada u muzeju. Kao muzejski djelatnici, osim rada na zbirka, istraživanjima i pripremanja izložbi moramo biti upoznati i za koga to radimo kako bismo sadržaj po potrebi mogli i prilagoditi s obzirom na to da će ga ipak konzumirati šira javnost, a ne isključivo muzejski djelatnici ili kolegice i kolege iz struke.

Rad u čuvaonici za kustose i restauratore te drugo muzejsko osoblje dijelom je muzejske svakodnevice te je ponekad izazovno postaviti se u ulogu posjetitelja i njihovih interesa i mogućih pitanja.

Alumni i studenti bili su među prvim posjetiteljima čuvaonice EMZ-a u Kačićevoj, tako da je bilo zanimljivo saznati što ih se posebno dojmilo. Osim veličine čuvaonice i broja predmeta koji su ostavili dojam na sve autore, Matiju Meštrića iznenadilo je:

„(...) kak' se to pakira fino u one bijele vrećice od čaja. A to je zapravo žutica. I super mi je taj neki kontrast između suvremenog jer to 'zgeda k'o neki laboratorij, a zapravo se čuvaju stare stvari unutra. To me ful iznenadilo. (...)“

Posjet čuvaonici dat će uvid široj javnosti u rad Muzeja i da on uključuje puno više od stalnog postava i izložbi – poput restauracije i preventivne zaštite predmeta.

Koncept otvorene čuvaonice koju je moguće posjetiti uz stručno vodstvo posjetiteljima daje priliku vidjeti veličinu muzejskog fonda koji je teško zamisliti prilikom posjeta Muzeju gdje je samo manji dio izložen. Helena Birin je tako sumirala svoj doživljaj čuvaonice:

Slika 7. Mural Helene Birin i Majde Vukalović, foto: Matija Dronjić

Slika 8. Mural Anđele Zanki i Frana Petrića, foto: Matija Dronjić

Slika 9. Pogled na čuvaonicu EMZ-a, foto: Goran Vranić

„(...) bilo je posebno iskustvo moći vidjeti to nekako izbliza u nekoj intimnijoj atmosferi, a ne u muzeju iza stakla. I u tom pogledu se nekako osjećaš povezanije s ljudima koji su to nekad koristili.“

Čuvaonica, osim uloge pohrane i zaštite predmeta, uistinu je neposredno iskustvo doživljaja baštine koju pohranjuje.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA O PROJEKTU

Likovna intervencija vizualno je uljepšala dotrajali cigleni zid dvorišta, a što su autorici teksta čak i stanari susjedne zgrade istaknuli kao pozitivnu promjenu, te je uspješno ukomponirala izgled novoobnovljene zgrade čuvaonice s prostorom koji nije zahvaćen obnovom (Slika 9).

Na kraju je potrebno spomenuti kako je suradnja Etnografskog muzeja u Zagrebu i Akademije likovnih umjetnosti na projektu *Likovne intervencije dvorišta nove čuvaonice Etnografskog muzeja u Kačićevoj 9/2* primjer dobre prakse u okvirima međusektorske suradnje, a koji može poslužiti kao poticaj za nastavak ovakvih suradnji na projektima koji uključuju stručnjake različitih sektora. Nove perspektive i pogledi iz različitih očista nesumnjivo mogu doprinijeti boljoj prezentaciji i vidljivosti EMZ-a.